

Reflektioner och självvärdering efter ett år med skolprojekt Utväg

Peter Gustafsson
Christina Nettelbladh Malm

Innehåll:	2
Bakgrund	3
Metod	4
Sammanställning	5
Förutsättningar utifrån deltagare, personal och organisation	7
<u>Första halvåret:</u>	
Genomförande, resultat och effekter utifrån deltagare	8
Genomförande, resultat och effekter utifrån personal	10
Genomförande, resultat och effekter utifrån organisation	11
<u>Andra halvåret:</u>	
Genomförande, resultat och effekter utifrån deltagare	12
Genomförande, resultat och effekter utifrån personal	15
Genomförande, resultat och effekter utifrån organisation	17
Egna reflektioner samt vad vi vill utveckla inom verksamheten	18
Bil. 1 Underlag för enkät	19
Bil. 2 Sammanställning av enkät	20
Bil. 3 Lästips	21

Bakgrund:

Under åren 1992- 1995 var Skaraborg ett av fem län som utsågs av Socialstyrelsen för projekt ”Myndighetssamarbete vid kvinnomisshandel”. Syftet med projektet var att få myndigheter att samverka med varandra och med frivilligorganisationer för att misshandlade kvinnor skulle få ett bättre bemötande och ett ökat stöd.

Deltagande myndigheter och organisationer: kriminalvården, socialtjänsten, hälso- och sjukvården i Västra Götalandsregionen, polisen, åklagarna, kvinnohuset, kvinnojouren och brottsofferjouren.

Under projektåren växte en önskan fram i de olika samverkansgrupperna om att kunna erbjuda både män, kvinnor och barn, med erfarenhet av våld i nära relation, konkret hjälp och 1996 startades i Skaraborg en samverkan för kvinnofrid, Utväg.

Den bärande tanken i Utväg Skaraborgs verksamhet är att mäns våld mot kvinnor i nära relation är en komplex problematik. För att kunna komma tillrätta med detta krävs en helhetsansats från samhällets institutioner och professionella, såväl som från frivilliga organisationer. Utvägs arbete bygger på en analys av mäns våld mot kvinnor i ett helhetsperspektiv där individen, relationen, situationen och könskulturella förhållanden i vårt samhälle är av betydelse. Det bygger på en insikt om det upprepade våldets process är mannens ansvar, kvinnans motstånd och barnens utsatthet.

Mellan 25000 och 26000 anmäler våld i nära relation varje år i Sverige. Då mörkertalet är stort uppskattar man det egentliga talet ligger nära 75000 fall per år. De direkta kostnaderna för mäns våld i nära relation beräknas ligga på 3,3 miljarder d.v.s. kostnader för polis, rättegång, sjukvård och försäkringskassa. De indirekta kostnader som uppstår t.ex. vid psykiskt lidande är däremot svåra att sätta siffror på. (Socialstyrelsen)

Enligt Rädda barnens uträkningar beräknas 175 000-200 000 barn i Sverige leva i en familj där det förekommer våld.

Skolprojekt Utväg startade 070101 och är en del av Utväg Skaraborg.

Skolprojekt Utvägs uppgift är att arbeta med attityder och mot våld i nära relation. Vi vill förebygga, synliggöra problematiken, arbeta bort skam och skuldproblematiken, diskutera rådande normer, sprida kunskaper i ämnet samt visa att det finns hjälp att få. Med kunskaper tror vi att våldet samt de tragiska effekterna av våldet kan minska och i och med det även mänskligt lidande och samhällets kostnader.

Vi ha vårt kontor i Skövde men vi har gamla Skaraborg som upptagningsområde (15 kommuner.)

Metod

Vi har utgått från dagboksanteckningar som vi skrivit varje vecka, samt från professor Jan Holmers bok ”Självvärdering som stöd för personal och verksamhetsutveckling”.

Metoden självvärdering är den metod som vi använder som stöd i vårt arbete med utvärdering av projektet. Metoden är ett stöd både för oss och för verksamheten

Vi har disponerat skrivandet efter Jan Holmers ”9-fältare”* för att beskriva processen med fokus på deltagare, personal och organisation.

” Självvärdering som modell har använts och utvecklats vid svenska universitet och högskolor. Självvärdering innebär här att de som är direkt berörda i ett projekt eller i en utbildning gör en kritisk bedömning av den egna verksamheten.” **

.

Vi har delat upp utvärderingen i en vår- och en höst- del då vi gjorde en delrapport efter våren.

Under hösten har vi skickat ut enkäter till kontaktpersoner på de skolor vi har varit på. (se bilaga 1 och 2)

*Jan Holmer, Självvärdering som stöd för personal- och verksamhetsutveckling, 2003
Institutionen för arbetsvetenskap, Göteborgsuniversitet. S. 19 och 21

** Holmer s. 10

Sammanställning skolprojekt Utväg 2007

Totalt 50 klasser

Totalt 66 föreläsningar

Skövde:

Skövdes praktiska gymnasium en klass
Folkuniversitetet Personal
Kavelbro, all personal
Kavelbro, fem klasser
Enheten för stöd och utveckling, personal
Resursskolan en klass

Tibro:

Fågelviksgymnasiet 15 klasser
Socialtjänsten

Mariestad:

Vänerygymnasiet, sju klasser
Vänerygymnasiet, personal
Länsträff för skolsköterskor

Tidaholm:

Länsträff för skolkuratorer

Lidköping:

De la Gardie, fem klasser
Socialtjänsten

Falköping:

Socialtjänsten två föreläsningar
Folkhälsan en föreläsning

Karlsborg:

Socialtjänsten

Hjo:

Socialtjänsten

Skara:

Teglaskolan, sex klasser
Djäkneskolan, fem klasser
All personal Tegla och Djäkneskolan
Metis, en klass
Länsträff ungdomsmottagningar, personal

Naturbruksgymnasier:

Uddetorp, tre klasser
Sparresäter, en klass

Utvägs nätverksgruppsträff:

Inbjudna från polis, kriminalvård, åklagarmyndigheten, barn och ungdomspsykiatri, primärvård och socialtjänst.

Personalkategorier som vi har föreläst för.

Lärare, skolkuratorer, skolsköterskor, skolledare, måltidspersonal, elevassistenter, vaktmästare, syokonsulenter, fritidspedagoger, barnmorskor, socionomer, fältarbetare, poliser, åklagare, familjeterapeuter, sjuksköterskor, psykologer, kanslisterna och samordnare inom folkhälsan.

Projektets förutsättningar utifrån deltagare, personal och organisation

Deltagare d.v.s. vår primära målgrupp är alla åk 9 i grundskolan och åk 1 på gymnasiet samt all skolpersonal företrädesvis lärare, kuratorer, skolsköterskor och skolledare samt ungdomsmottagningar och skolpolitiker i Skaraborgs 15 kommuner.

Personalen har bestått av oss två skolinformatörer, Peter Gustafsson, familjeterapeut på barn- och ungdomspsykiatri och gruppleddare för barn- och ungdomar som har upplevt våld i Utväg Skaraborgs regi samt Christina Nettelbladh Malm lärare och genuspedagog. De olika kompetenserna gav förutsättningar för tillsättandet av tjänsterna. Tjänsterna består av två halvtidstjänster.

Organisationen

Projektet initierades av Ann Wolmar projektledare Utväg Skaraborg, då man saknat ett förebyggande arbete kring våld i nära relation. Vi fick pengar av Länsstyrelsen i Västra Götaland för ett år, men projektet är tänkt för två år. Tibro kommun är huvudman. Ett samarbete med Amphi produktion inleddes, vilket innebär att vi använder oss av deras film ”Ingen ser oss” Skolorna vi besöker måste köpa filmen samt handledningsmaterial av Amphi produktion till en kostnad av 2800 kr. Däremot är vi kostnadsfria och kan komma obegränsat antal gånger. Utvägs verksamhetsledare och skolinformatörer har tillsammans utarbetat det förebyggande arbetet mot Skaraborgs skolor.

Reflektioner och självvärdering efter första halvåret med Skolprojekt Utväg Vårterminen 2007

Projektets genomförande, resultat och effekter utifrån deltagare.

Genomförande

Vi har föreläst, visat film, gjort värderingsövningar och diskuterat med elever och skolpersonal. Vi har fått mellan 2-3 timmar till vårt förfogande vid varje tillfälle. Vi har genomfört femton föreläsningar på sex skolor, en föreläsning på en länsträff för skolkuratorer, en föreläsning på en länsträff för skolsköterskor, en föreläsning för barnmorskor från ungdomsmottagningen, föreläsning för delar av folkhälsan och annan kommunpersonal i Falköping samt fyra socialtjänster. Inalles 23 föreläsningar under våren 07.

Kommuner där skolbesök hittills genomförts är Skövde, Lidköping, Tibro, Skara samt en skola i Mariestad.

Resultat och effekter

Vi har endast varit i gymnasieklasser under vårterminen. Åk 9 har haft nog med nationella prov och dyl. Något som är viktigt att påpeka är att det procentuellt har varit många IV-klasser 5 st. samt att majoriteten av de andra klasserna har varit praktiska program. På något sätt verkar lärarna på dessa linjer mer intresserade av frågorna och är mer villiga att släppa lektionstid. Ofta använder man ämnet ”livskunskap” till dessa frågor. Vi upplever att de skolor eller program som har ett mer genomtänkt tänk kring dessa frågor är också de som engagerar sig mest. Egentligen handlar det om kunskapssyn. Vad är viktigt att eleverna får med sig? Kan kunskaper i dessa frågor generera kunskaper i andra ämnen?

Vi har förstått att det ute på skolorna har saknats ”prat” om jämställdhet, relationer och våld. Lärare har tyckt att vi har haft ett proffsigt koncept och skolpersonalen har många gånger varit förvånande över det stora engagemanget bland eleverna. Framför allt killarna har uttryckligen sagt att man pratar för lite om sådana här frågor. De har reagerat mycket på filmen och ansett att Martin, i filmen, (som använder våld mot sin familj) är en riktig skit. De har velat prata om olika manligheter och diskutera för och nackdelar med olika manligheter. Alla har varit rörande överrens om vad som kännetecknar en ”bra person” och att det är könsöverskridande. Här nämns egenskaper som ödmjukhet, respekt, humor, snällhet, omtänksamhet, ärlighet etc. För att en relation ska fungera krävs två ”bra personer”. Oavsett om det varit elever eller personal så har man varit rörande överrens om vad som är viktigt.

Intresset har det inte varit något fel på och genom värderingsövningarna har vi förstått att många har tänkt till. Några har helt spontant sagt att det är viktiga frågor som behöver komma fler till del.

När vi har diskuterat ”normaliseringstrappan” alltså vad som händer i ett destruktivt förhållande där en har makt och kontroll över en annan har vi utgått från filmen. Här är alla också mycket överrens om att man tidigt ska lämna ett sådant förhållande och vi har visat på varningstecken.

Vi har diskuterat medias roll vad gäller överföringar av värderingar av kön, jämställdhet, våld och relationer. Vi visar på musiktexter som visar på snedställda förhållanden. Vi har fått fler

förslag av eleverna på könskränkande texter. De tycker inte texterna är ok, men lyssnar ändå på dem. Efter detta förhoppningsvis mer kritiskt.

Diskussionen om svartsjuka är intressant då många, framförallt tjejer, tycker att det är gulligt med lite svartsjuka. Personalen på skolorna har berättat att flera tjejer blir skjutsade till skolorna av pojkvänner, uppringda ca 6-7 gånger under skoldagen och därefter hämtade från skolan. De hindras också av pojkvänner att träffa sina kompisar. Här är det viktigt att prata om makt och kontroll och var gränsen går i ett förhållande.

Språket som maktmedel och kränkning har vi också diskuterat. Många anser att fitta, hora och bög är kränkande medan några tycker att det tillhör vardagsspråket. Vi har fått många till att göra en tankekarusell och förhoppningsvis fått en tankeställare.

Flera har stannat kvar för att fråga och diskutera efteråt. Många har en kompis eller känner någon. Flera har också gått ut under filmen för att prata med någon av oss. Vi delar upp oss så att en sitter med och tittar på filmen och en sitter utanför och är till hands. Det stämmer antagligen som man säger att det i varje klass på tjugo finns det statistisk uträknat två som har upplevt våld i sin familj.

Vi kan säga att vi både vänder oss till dem som har upplevt våld, de som kanske kommer att göra det och till dem som kan komma i kontakt med våldet i sin närhet. Allt för att ge en beredskap samtidigt som vi vill få eleverna till att se hur man kan arbeta för att få en framtida bra relation.

Överhuvudtaget har samtliga elever tagit våra ”föreläsningar” mycket seriöst och visat både kamrater, ämnet och oss stor respekt. Inget trams har förekommit. Några lärare har trott att en del skulle vara oseriösa, men det har kommit på skam.

Vi har fått mycket positiv respons från de skolor där vi har varit. De flesta lärare, kuratorer och skolledare har ansett att de har fått många nya kunskaper och tankar. Man har önskat att vi skall komma tillbaka. Intressant att se om det blir samma skolor och kommuner som återkommer eller om nya vill boka oss inför hösten.

De socialtjänster vi har besökt har också varit mycket positiva till filmen och vår föreläsning. De har sett det som fortbildning. Man har diskuterat hur man ska kunna se barn som upplevt våld och hur man ska kunna ställa frågan på ett bra sätt om våld förekommer. Lika viktigt är det för all personal inom skolan att de får kunskaper som gör att de kan se och agera.

Projektets genomförande, resultat och effekter utifrån personal.

Genomförande:

Mycket av det initiala arbetet har bestått av marknadsföring. Vi har mejlat till samtliga rektorer och ett antal kuratorer på högstadier samt gymnasieskolor i Skaraborg. Vi har sedan ringt till flertalet rektorer. Massmedia har kontaktat oss. Vi har medverkat i TV 4, Skaraborgs radion samt blivit intervjuade av SLA, Skövde Nyheter och Skara tidningen. Vi har tryckt upp broschyrer som vi har delat ut vid varje skolbesök samt tillsammans med justitieminister Beatrice Ask på Skövdes torg och gator. Vi har även skickat ut broschyrerna till ett antal kontaktpersoner på skolorna. Arbetet har underlättats av att vi har haft ett stort kontaktnät i Skaraborg och därigenom lättare kommit in på skolorna.

Då Amphi produktion haft sina sittningar i Skaraborg har vi under tre tillfällen varit med och presenterat Utväg Skaraborg samt skolprojekt Utväg.

Vi har läst ett antal böcker i ämnet (se bilaga 3), sett filmer, producerat ett antal power points program d.v.s. några varianter beroende på målgrupp.

Vi har under hela tiden fört en dagbok där vi har reflekterat över vårt arbete med personal och elever.

Resultat och effekter:

Vårt huvudmål har varit att skapa intresse och ge kunskaper. Vi vill synliggöra det tysta våldet och försöka att få bort skamstämpeln Vi anser att vi har lyckats till stor del.

Vi har kommit ut till många skolor och andra verksamheter i större utsträckning och snabbare än vi trodde från början. Vi har märkt att det har gett ringar på vattnet. Har någon på en skola tagit dit oss så vill fler att vi kommer till dem. Naturlig marknadsföring!

Vi har blivit ganska förvånade över att så många har velat prata med oss utöver klassrumssituationen. Här har vi märkt att det har varit bra att vi har haft olika kompetenser. Vi har kunnat täcka upp både den pedagogiska, den terapeutiska delen samtidigt som vi har haft kunskaper om genus och barn som upplevt våld.

Vi arbetar hela tiden på att förbättra konceptet. Man ser efter ett tag vad som går hem och inte i olika grupper. Därför måste vi ha lite varierande program beroende på gruppsammansättning och gymnasieprogram. Likaså om det handlar om skolpersonal eller personal från socialtjänsten.

Vi vill även i framtiden försöka att kvalitetssäkra vårt arbete. D.v.s. ställa krav på skolorna som vi besöker så att vi inte bara blir en bock i kanten. Vi vill att man skall fortsätta arbeta med frågorna efter att vi har varit där och kanske skriva in jämställdhet, relationer och våld i kursplanerna i ämnet livskunskap eller i sex och samlevnadsundervisningen.

Vi bör bli mer tydliga gentemot skolorna med syftet varför vi kommer, och hur vi vill att man skall fortsätta med ämnet efter vi har varit på besök.

En reflektion som vi har gjort är att både skolpersonal, personal på socialtjänsterna och andra som arbetar med barn och ungdomar behöver mer kunskaper i ämnet. De missar många gånger att fråga barn och ungdomar som inte mår bra, om det förekommer våld i familjen eller om de själva hamnat i en våldsamt relation.

Genomförande, resultat och effekter utifrån organisation

Genomförande:

Det har varit mycket bra att ha Utväg bakom oss för stöttning, handledning och kunskapsutbyte. Vi har kunnat hjälpa ungdomar och vuxna att komma i kontakt med samordnare inom Utväg. Det har varit en stor fördel att vi har varit en man och en kvinna samt att vi har olika kompetenser. Det behövs både genuskunskaper, kunskaper om våld och erfarenheter av ungdomar och pedagogik för att få kvalitet i arbetet. Att arbeta halvtid är inte helt lätt då det förutsätter en hel del praktisk planering samt gör att vi inte har en chans att nå så många som vi skulle vilja.

Resultat och effekter:

Marknadsförningen har gjort att till hösten är vi redan bokade för 30 föreläsningar och då är det endast från två skolor (redan den 26 juni.) Nu vågar vi knappt marknadsföra oss då vi är begränsade av att vi endast arbetar 50 procent. Det känns som att både behovet och upptagningsområdet är stort (15 kommuner) så att vi skulle kunna arbeta heltid med projektet.

Vi har även märkt att personal på skolorna har fått upp ögonen för problemet och nu kontaktat Utväg för konsultation. Detta var ju också ett av målen att få skolpersonal att uppmärksamma barnen och ungdomarna på skolan och våga fråga om våldet.

Reflektioner och självvärdering efter andra halvåret med skolprojekt Utväg Höstterminen 2007

Genomförande, resultat och effekter utifrån deltagare

Genomförande:

Vad som har gjort, att vi på vissa skolor har nått både all personal samt alla elever i t.ex. en årskurs och i andra skolor enbart fått komma till enstaka klasser, har vi funderat på. Mycket tror vi är beroende av vem som har inbjudit oss till skolan. Är det skolledningen som har prioriterat frågan samt inbjudit oss så är chansen större att vi når fler. Är det en engagerad kurator så har hon/han också sett till att vi får träffa så många elever som möjligt om hon/han har goda kommunikationsmöjligheter på skolan. Är det däremot en enskild lärare som bjuder in oss så blir det kanske den klassen och ingen mer på den skolan.

En iakttagelse har varit att fler yrkesförberedande och individuella program på gymnasiet har varit mer aktiva med att få oss till klasserna än de studieförberedande programmen. Vad beror detta på? Beror det på en förlegad syn på var våldet finns och kan uppstå d.v.s. att man tror att våldet är mer vanligt bland vissa sociala samhällsklasser? Handlar det om lärarnas kunskapssyn d.v.s. vad man anser är viktigt att eleverna får med sig från skolan? Arbetar man olika utifrån skolans två uppdrag; demokratiuppdraget och kunskapsuppdraget? Hur man satsar på ämnen som t.ex. livskunskap på olika skolor? Kan man fylla ämnet med olika innehåll? Finns det någon plan? Har de olika programmen olika friheter i upplägget av kurser?

Vi har också märkt att på de skolor som man har en aktivt drivande person i personalgruppen eller ledningen där är även resten av personalen mer positiva till att arbeta med frågor om normer, våldets mekanismer, attityder och jämställdhet.

Vi har försökt att få någon kontaktperson på varje skola som vi kan återkomma till samt som kan organisera våra besök på skolan. På en del skolor har det blivit lärare, andra skolledare eller elevvårdspersonal. Vi tror att initiativtagaren till vårt besök har betydelse för vilka vi når på respektive skola.

Resultat och effekter:

Resultat och effekter utifrån deltagare

Vi har skickat ut 17 enkäter för utvärdering till kontaktpersoner på samtliga skolor och fått in 14 enkäter (080108) (Se bil 1 och 2.)

Enligt enkätsvaren är samtliga positiva till vårt arbete på respektive skola. Dock tycker flera att filmen är stark och ger elevreaktioner, men tycker att det är jätteviktigt att vi visar den då den är realistisk. Samtliga tycker också att det är mycket viktigt att arbeta med dessa frågor och att det öppnar för fortsatt arbete både för undervisande personal och elevvårdsteam.

Citat från utvärderingarna:

”Detta är otroligt viktigt att lyfta. Det har länge varit tabubelagt.”

”Eleverna har varit mycket positiva”

”Vi har arbetat fram ett diskussionsmaterial utifrån mötet med er”

”Skolans personal behöver fortbildning”

”Det efterföljande programmet ansåg alla var mycket bra både till innehåll och upplägg”

”I direkt anslutning till filmen var det ett par som blev berörda p.g.a. liknande erfarenheter. Det blev en ingång till att elevhälsan kunde ta vid”

Spontana reaktioner efter film, föreläsning, diskussion och värderingsövningar som inte är kopplade till enkäterna har varit övervägande positiva. Dock har vi från en skola mött rädslor från elevvårdsteamet. Rädslor som har bestått i att man har tyckt att filmen har varit för stark och realistisk samt att det kan innebära att några blir ledsna. Det vi tycker är mest oroväckande är att rädslorna kommit från elevvårdsteam som borde ha kunskaper om att det är bra om de får en ingång till att arbeta med elever som har levt med våld. Vilket flera andra kuratorer har sagt. Det är aldrig farligt att någon blir ledsen. Detta har visat vikten av att fortbilda personal som arbetar med framför allt barn och ungdomar.

Några skolor har i inledningskedet ställt sig tveksamma till att behöva köpa filmen med rättigheter, vilket har varit ett litet dilemma för oss i initialskedet. I det långa loppet känns det som att ”avgiften” har varit bra. När skolan har betalat för materialet så vill skolledningen att det ska användas. Men det har hänt att skolor tackat nej när de har fått veta att filmen kostar. Ibland vet vi inte om skolorna har tänkt igenom varför man vill att vi ska komma. Om man verkligen vill satsa på frågan på skolan eller om man bara vill ha dit någon som kommer utifrån och som är gratis?

Vi har förstått att frågan om våld i nära relation sällan tas upp och diskuteras på skolorna. Det finns osäkerhet och okunskap bland skolpersonal. Därför är det viktigt att vi även fortbildar all personal. Vi har ju erfarenhet från Utvägs verksamhet och kunskaper i ämnet.

De flesta skolor vi var på under våren har bett oss att återkomma under hösten. När vi varit på skolan har rädslan att prata om ämnet minskat, och man förstår problematiken och vikten av att både personal och elever får den här kunskapen.

Både flera elever och vuxna har kommit fram efter avslutat program och berättat om att de lever eller har levt med våld. Vilket har gjort att vi har kunnat hjälpa till att lotsa dem vidare till Utväg eller skolans elevvårdsteam. Det är ju en del av vår uppgift.

Eleverna har varit mycket positiva och vi har sett att det finns ett stort sug efter att få arbeta och diskutera kring attitydfrågor.

En reflektion har varit att många bra diskussioner har varit i enkönade killgrupper. Det kan vara så att killar sällan får chansen att prata relationer, jämställdhet och våld i ett seriöst forum. Ofta är det enkönade klasser på gymnasiet eftersom gymnasieskolan idag är en av de mest könssegregerade arbetsplatserna vi har i Sverige, framför allt bland de praktiska programmen. Flickor är också mycket intresserade, men har ofta fler forum för diskussioner. Vi har aldrig valt grupp sammansättning utan har tagit hela klasser. Vi har sagt ifrån att vi inte gärna vill ha sammanslagna klasser eftersom det är viktigt att man känner trygghet i gruppen.

Föreläsningarna för socialtjänsterna kan ses som fortbildning inom området våld i nära relation. De socialtjänster vi har besökt, har varit mycket positiva.

Genomförande, resultat och effekter utifrån personal

Genomförande:

Samma intensiva marknadsförning har vi inte ägnat oss åt under denna termin. Många har tagit kontakt med oss. Vårt kontaktnät har utvidgats, men vi skulle gärna vilja utvidga vår verksamhet och även få in mer kontaktpersoner inom andra yrkesgrupper. För att där igenom kunna nå ut till andra arbetsplatser.

Under föreläsningarna berättar vi om Utväg och hur man kan kontakta oss och annan personal där om man har frågor eller vill ha hjälp. Vi delar alltid ut en broschyr till varje elev vid våra besök.

Då det kommer nya rön inom ämnet våld i nära relation är det viktigt att hela tiden läsa in sig och vara uppdaterad. Vi måste ju ligga i bräschen. Vi har fått prioritera arbetet ute på skolorna. Vi har hela tiden filat på programmet och blivit än mer samkörda. Vi har lärt oss vad som går hem i olika grupper. Vi har även utvecklat och lärt oss hur vi får igång framför allt tysta klasser. Personalen på skolorna tycker att det är bra att vi är en man och en kvinna. Det är viktigt att det är en trygg personal som är trygga med undervisningsmaterialet och kunniga i ämnet för att därigenom få till bra samtal med elever. Eleverna måste få känna sig trygga i samtalet och med situationen.

Enligt enkät:

”Kanonbra och professionell personal”

”Mycket proffsigt genomförande”

Resultat och effekter:

Vi har insett att vi har blivit en ny personalkategori ute på skolorna. Vi är skolinformatörer, konsulter, fortbildare och samtalsledare. Vi har märkt att behovet är stort och att kommer vi in på en skola genererar det sig själv och de vill ha mer.

Vi vill fortsätta att försöka kvalitetssäkra arbetet ute på skolorna. Det allra bästa har varit när vi har fått möjlighet att träffa både all personal och alla elever på en skola. Det ultimata är sedan att få möjlighet att återkomma för att träffa både personal och elever och att få möjlighet att följa upp programmet. Vi vill ha med personalen på tåget d.v.s. skolpersonal som vill fortsätta efter vårt besök att diskutera ämnet. Vi skulle också önska att man i värdegrundsarbetet på skolan kontinuerligt arbetade med jämställdhet, relationer, våld och attityder och att man skrev ner detta i sina verksamhets- och likabehandlingsplaner

Vi inser också att vi som yrkespersoner har utvecklats mycket. Vi har fått ta del av varandras erfarenheter och genom mötet med olika personalkategorier och elever har vi fått många tankar och erfarenheter som vi har nytta av i vårt arbete. Vi har lärt oss att anpassa oss till olika grupper och samtidigt blivit mer samspelade och trygga med varandra och i oss själva.

Vi har fortsatt vårt dagbokskrivande som inte bara är en typ av dokumentation utan också en reflektion för oss själva. Vi har tvingats att reflektera över de möten och besök som vi har haft vilket har inneburit att vi ständigt är tvingade till en dialog om vad som är bra och inte. Det ger förhoppningsvis effekter ute i vår verksamhet.

Genomförande, resultat och effekter utifrån organisation:

Genomförande:

Vi har under hösten fortsatt vara anställda på 50 procent. Vilket har varit för lite. Då projektet löpte ut vid årsskiftet och vi inte fick beskedet om fortsättning förrän i mitten av december så har det gett en hel del frustration. Vi har inte kunnat göra bokningar eller marknadsfört oss inför nästa år.

Mycket bra att vi hela tiden har den professionella personalen på Utväg att tillfråga och hänvisa till.

Resultat och effekter:

Vi har varit så uppbokade så tiden på kontoret har varit minimal periodvis. Mycket utav kontakter med kuratorer och andra yrkesgrupper har måst ske via telefon från bilen. Vilket har inneburit att vi inte alltid har kunnat hålla oss uppdaterade och läst in oss på nya rön. På grund av lite tid har vi heller inte kunnat nå så många personalgrupper som vi velat.

Konsekvenserna av att vi inte fick reda på om vi fick fortsätta 2008 eller inte, har gjort att vi inte har kunnat boka några besök för 2008. Så nu kommer väl en ny frustration...

Länsstyrelsen har insett dilemmat och från och med 080101 har vi fått två tjänster på 75 procent.

Vi har sett vikten av att om man ska arbeta utåtriktat och förebyggande med våld i nära relation, så är det viktigt att man är kopplad till en verksamhet som på ett proffsigt sätt arbetar med dessa frågor. Därför är vi som skolprojekt beroende av Utväg, och för att en verksamhet som Utväg ska bli trovärdig, så bör man även arbeta med förebyggande verksamhet som t.ex. vårt skolprojekt.

Frågan om mäns våld i nära relation har under året uppmärksammats mycket på både regeringsnivå, regional nivå och kommunal nivå samt inom media. Vilket jag tror har bidragit till att man har förstått att både ur ett mänskligt och ekonomiskt perspektiv, är det viktigt att arbeta med dessa frågor. Både för att förebygga, synliggöra och visa på den hjälp som finns att få.

Reflektioner efter ett år med skolprojekt Utväg:

Egna reflektioner samt vad vi vill utveckla inom verksamheten:

När vi startade projektet fanns en stor frustration över att inte komma igång, men med facit i hand så förstår vi att det egentligen handlade om en ganska kort startsträcka. De veckor i början när vi inte hade några bokningar behövde vi för att sätta ihop materialet, lära känna varandra och skapa kontakter. Därefter kom den s.k. ketchup-effekten!

När vi började arbeta med skolprojektet pratade vi om ”mäns våld i nära relation”. Idag säger vi ”våld i nära relation” för att även inbegripa samkönade relationer samt att killar och män även kan utsättas för framför allt psykiskt våld.

En viktig del i arbetet har varit att arbeta med att diskutera rådande normer, attityder, fördomar och föreställningar samt vikten av bra och jämställda relationer. Det har känts både tacksamt och viktigt då vi har förstått att man inte diskuterar eller pratar så mycket om detta i skolan. Framför allt har vi märkt att killar har haft ett jättebehov att få ventilera dessa frågor. Här kom även våra fördomar på skam då vi någonstans längst inne trodde att tjejer skulle vara mer intresserade än killar. De är givetvis även intresserade, men vi tror att tjejer får mer chanser i skolan och privat att diskutera ovanstående. Killar har färre forum och omges av fördomar och förväntningar precis som vi delvis hade.

I ett par klasser har vi fått starka reaktioner på filmen och elever har blivit ledsna. Därför är det viktigt att aldrig bara visa filmen utan se vårt program som en helhet. Det är det efterföljande arbetet runt filmen som är det absolut viktigaste. Men filmen är en viktig del av programmet eftersom den berör. Film är ungdomars media och det är lätt att beröra via film och när människor blir berörda så är det lättare att nå fram och att engagera. Vi skulle gärna vilja återkomma till vissa klasser och göra en återkoppling. Därför håller vi på att utarbeta ett fortsättningsprogram med mycket fokus kring relationer.

Ungdomar ser så mycket mer skrämmande filmer privat, men eftersom våld i nära relation är så skuld- och skambelagt så känns filmen ”Ingen ser oss” som mer otäck. Det är viktigt att diskutera detta med både personal och elever. Skammen och skulden kan annars bli ett hinder till att arbeta med frågan om våld i nära relation.

För att kvalitetssäkra vårt arbete bör vi kanske ställa fler frågor till de som vill att vi ska komma. Vi vill få dem att fundera och reflektera över hur arbetet på skolan kan fortsätta och förankras i skolans övriga verksamheter. Sedan 060401 skall alla skolor ha en likabehandlingsplan och vi skulle gärna vilja vara en del av den förebyggande delen i planen. Vi vill gärna påverka skolorna att tänka på frågan om våld i nära relation, jämställdhet och likabehandling när man skriver sina verksamhetsplaner. Vi önskar och vill gärna utveckla samarbetet med elevvårdsteamet på skolorna och där igenom få dem med i det förebyggande arbetet.

Vi har under året som gått funnit att det finns ett mycket stort behov av fortbildning för många yrkeskategorier i ämnet våld i nära relation. Inom sjukvård och socialtjänst glömmar man många gånger att fråga om våldet. På högskolor och universitet borde det vara en självklarhet att frågor om våldets mekanismer, jämställdhet och genusfrågor ingick i obligatoriska kurser.

Bil. 1

- Har ni fått reaktioner och i så fall vilka av eleverna efter filmen ” Ingen ser oss”?
- Har spontana diskussioner om våld, relationer och jämställdhet fortsatt efter vårt besök? I så fall hur?
- Har ni använt materialet, filmen samt handledningsmaterialet, eller på annat sätt arbetat med temat efter vårt besök?
- Finns det behov av ytterligare besök av oss?
- Finns det något ni skulle vilja att vi ändrade eller förbättrade i vårt program?
- Behöver skolans personal fortbildning runt dessa frågor?
- Övriga kommentarer?

Sammanställning av enkätsvar:

Vi har skickat ut 17 utvärderingar till de skolor vi har besökt. Sedan har det skilt sig lite huruvida kontaktpersonerna själva har fyllt i enkätsvaren eller om de har kopierat och lämnat dem till undervisande personal. Därför är det svårt att säga hur många som har fått enkäterna i sin hand. Vi har i alla fall fått in 12 enkätsvar.

Samtliga ansåg att eleverna tycker att filmen har varit bra. Många tycker att den varit otäck, men viktig. De anser att filmen har varit bra som utgångspunkt.

Man nämner inte mycket om spontana kommentarer utan mer om hur man följt arbetet. Man har tagit upp det i t.ex. samhällskunskapen och livskunskapen och haft återkommande diskussioner.

På frågan om man använt handledningsmaterialet säger 4 att man använt det samt spridit det bland personalen. 3 att de har planerat att använda det längre fram.

Samtliga vill att vi återkommer till deras skola.

På frågan om man vill att vi ska ändra något i materialet så vill en att vi tar med fler värderingsövningar och att eleverna tvingas mer att ta ställning och öppna munnen. Resterande tycker att det är bra som det är.

Övriga kommentarer:

"Hoppas att detta kan bli en återkommande aktivitet på skolan"

"Ni var jätteduktiga som handledare! Tydliga och avslappnade"

"Intressant och välbehövligt"

"Elever kan bli stärkta av projektet och kanske söka kontakt på egen hand"

"Bra med en manlig och en kvinnlig pedagog"

"Vi önskar en fortsättning."

"Ni tog upp frågorna på ett mycket engagerat och proffsigt sätt"

Lästips

- A. Arnell, I. Ekbom ... *och han sparkade mamma...* Rädda barnen 1999
- M. Eliasson, B. Ellgrim *Mäns våld mot kvinnor i nära relation* Sveriges kommuner och landsting 2006
- Maria Eriksson *Barn som upplever våld* Gothia förlag 2007
- Jesper Fundberg *Kom igen gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter.* Carlssons 2005
- Jan Holmer, *Självvärdering som stöd för personal- och verksamhetsutveckling*, 2003. Institutionen för arbetsvetenskap
- Stephan Mendel-Enk *Med uppenbar känsla för stil- ett reportage om manlighet* Atlas 2004
- B. Metell M. Eriksson m.fl. *Barn som ser pappa slå* Gothia 2002
- När mamma blir slagen- Att hjälpa barn som levt med våld i familjen.* Socialstyrelsen 1999
- Utväg – Guider om kön, makt och dig som person.* Sensus studieförbund 2005
- Var går gränsen?Handledning för temaarbeten och integritet, sexuella trakasserier och sexualbrott.* BRÅ 2007
- Våga se – kunna handla,* Utväg Skaraborg-samverkan för kvinnofrid, Socialstyrelsen 2001
- Katarina Wennstam *Flickan och skulden* Bonniers 2002